

Tadqiqot.uz

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ ВА ЁШЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАРИ МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2021

- » Хуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

CONFERENCE.uz

30 ИЮН
№29

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 29-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
8-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
29-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-8**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
29-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-8**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 29-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 июнь 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 18 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чариеv Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаҳхоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулdir.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АДАБИЁТ

1. Bahronova Dilnora Alisher qizi	
IDEOLOGICAL ANALYSIS OF PAHLAVON MAHMUD'S RUBAI	7
2. Azimova Fotima Yashinbek qizi	
ZAMONAVIY O'ZBEK ROMANLARIDA AVLIYO OBRAZI	11
3. Hojirahmatova Olmaxon Tursunovna, Otaxonova Fotima Ulug'bekovna, Boydadayeva Ro'zixon To'lqinjonovna	
YOSHLAR TARBIYASIDA KITOBNING TURTGAN O'RNI HAMDA AHAMIYATI.....	13
4. Allaberdiyeva Durdona	
POEMANING TARAQQIYOT TAMOYILLARI.....	14
5. Karimova Dilnoza	
BADIY-ESTETIK TAFAKKUR VA OBRAZ TAKOMILI	16

АДАБИЁТ

IDEOLOGICAL ANALYSIS OF PAHLAVON MAHMUD'S RUBAI

Bahronova Dilnora Alisher qizi
Student of Bukhara State University,
Faculty of Philology
Phone number: + 99891 4000821

Annotation: This thesis analyzes the rubai of Pahlavon Mahmudni, who is considered to be an intelligent successor of Umar Khayyam, ideologically very rich, educational, based on the principles of the perfect man. Through their ideological and artistic and prose analysis, a wide range of topics related to the social status of the poet, the economic and political situation of the time, the formation of perfection in people were studied. Through his rubai, Puryoyvali warns people that life will never be the same, that it will be sweet or bitter. Each of its rubai is a world of education and example.

Keywords: Pahlavon Mahmud, Qitali, Umar Khayyam, Qur'an and Hadith Sharif, Genghis Khan, Puryoyvali

Pahlavon Mahmud ruboilyari badiiy tasvir vositalariga boy, xalqona soda va yengil uslubda, ifoda tarsi aniq va lo'nda, o'ynoqi, sershiddat tuyg'ularga yo'g'rilgan. Barcha Sharq shoirlari kabi Pahlavon Mahmud ham ikki ulug' manba – Qur'oni Karim va Hadisi shartidan ta'sirlangan hamda ulardan ilhomlanib qalam tebratgani qudsiy nafas ufurib turgan ruboilyaridan shundoqqina sezilib turadi. Ayniqsa, ilohiy ishq tarannum etilgan va vahdat ul-vujud falsafasi (abadiy yagona Alloh bor deb hisoblovchi ta'limot, panteizm)ni tushuntirishga bag'ishlangan she'rlarida bu narsa yaqqol ko'zga tashlanadi. Lekin shoir faqat ilohiy mavzular bilangina chegaralanib qolmagan.

N. Karimov : "Pahlavon Mahmud ruboilyarini to'rt guruhga bo'lish mumkin : birinchisi – zamona ahlidan nolish, ijtimoiy tengsizlikni ifodalovchi ruboilyar ; ikkinchisi – tariqat suluksi haqida yozilgan ruboilyar ; uchinchisi – vahdat ul-vujud falsafasi asoslarini tushuntiruvchi ruboilyar va to'rtinchisi – ilohiy ishqni tarannum etgan ruboilyar", – deb bejiz aytmagan edi.

Jonam ba fidoiy on, ki u ahil buvad,
Sururi qadamash nihi agar sahl buvad.
Xoji, ki bidoni yaqin do'zaxro
Do'zax ba jahon suhbati noahil buvad.

Mazmun :

Ahil bo'lган одамга жоним фидо бо'лсин,
Унинг қадами босим - у кезимда бо'lsa ham, bu menga yengildur.
Agar do'zaxni aniq ko'rishni istasang,
Dunyo do'zaxi bu – noahil odam suhbati.

Shoirning bu ruboysi "zamon ahlidan nolish va ijtimoiy tengsizlikni ifodalovchi ruboilyar" guruhiga kiradi . Ushbu ruboioining mazmun - mohiyati odamlarni ahillikka chorlash hamda birlikka chaqirishdir.

Pahlavon Mahmud Chingizzonning qonli yurishlari natijasida mamlakatga yetkazilgan og'ir jarohatlar hali bitmagan bir davrda yashagan. Bu davr O'rta Osiyo va ayniqsa, Xorazm tarixining eng og'ir davri edi. Pahlavon Mahmud Vatan boshiga tushgan bu sonsiz-sanoqsiz balolar, to'fonlarning shohidi bo'lgan. Shoир mana shu tarixiy baxtsizliklarni bir ruboiyiga sig'dirib, uni obrazli tasvirlagan :

Davron g'amidan ko'zumni giryon ko'rdum,
Har ranj- u balo borki, bearmon ko'rdum.
Nuh mingga kirib, ko'rgan edi bir to'fon,
Men Nuh emasmas - da, mingta to'fon ko'rdum.

Mazmuni :

Dunyo g'amidan ko'zimda yosh ko'rdir,
Neki balo bo'lsa, bearmon ko'rdir.
Nuh ming yil yashab ko'rdi birgina to'fon,
Men Nuh emasman, lek ming "to'fon" ko'rdir.

Ushbu ruboiy ham zamondan nolish tipidagi ruboilyar sirasiga kiradi. Ruboilyda Nuh payg`ambar bilan bog'liq to'fon rivoyatiga ishorat berilgan va bu obraz orqali shoir talmeh san'atini ham qo'llagan.

Filning kuchi senda bo'lsa ham mo'rdek bo'l,
Har ikki jahon mulki bilan o'rdek¹bo'l.
Ko'rsang - da hayotda aybini har kishining,
Hech narsani sezmaguvchi bir ko'rdek bo'l.

Qitoliyning tariqat suluki (yo'l ; axloq ; solikning tariqat yo'liga o'tish jarayoni) ruhida yozilgan ushbu ruboysiда insonlarni kuchi filnikidek bo'lsa ham o'zni kamtar tutishga, ikki jahon mulkining sohibi bo'lsa ham yalang'och gadodek yurishga, birovlarni aybini sezmaguvchi ko'rdek bo'lishga, ya'ni birovdan ayb qidirmaslikka keng da'vat etadi.

Aqli uqalo payravi his kay gardad,
Zar az hasadi hasud mis kay gardad.
Nomard sag ast, mard daryoyi muhit
Daryo badahoni sag najis kay gardad.

Mazmuni :

Oqil odamlarning aqli qachon hisga tobe bo'ladi ?!
Oltin hasadchining hasadidan qachon mis bo'ladi ?!
Nomard itdir, mard katta daryo
Daryo qachon it og'zidan iflos bo'ladi ?!

Ushbu ruboilyda yozilishicha, oqil, dono odam hech qachon hisga berilmaydi, chunki bunga uning aqli bunga yo'l qo'ymaydi. Oqil hisga beril-maganidek, hasadchining hasadidan ham oltin misga aylanmaydi. Shoир nomard insonlarni itga mengzaydi, mard esa katta daryoga qiyoslanadi va bu daryo hech qachon itning og'zidan iflos bo'lmaydi. Daryo suvi teskari oqmaganikabi mard ham o'z ahdida hech qaytmaydi. Shoир ushbu ruboysi-da tashbeh va irsolu masal badiiy san'atlaridan juda mohirona foydalangan. Pahlavon Mahmud ko'pgina ruboilyarida oqillik, mardlik, jasurlikni, muhtojlarga beminnat saxovat ko'rsatishni, o'zi uchun esa hech narsa ta'ma qilmaslikni targ'ib etgan hamda botinda ilohiy ma'rifatni kashf etish, riyozat bilan irfoniy kamolot sari borishni hidoyat etadi :

O'z nafsingga bo'lgin amir, shunda mardsan
O'zgalarga bo'lma haqir, shunda mardsan.
Yiqilganni tepib o'tish mardlik emas,
Aftodaga bo'lsang dastgir, shunda mardsan.

Mard uldirkim, o'z nafsining amiridir, ya'ni u o'z nafsin boshqara oladi ; o'zgalarga bo'lmas haqir, ya'ni u boshqalarga aslo razilik, tubanlik qilmaydi. Yiqilganni tepib o'tgan mard emas, balki nochor, abgorlarga yordamchi va homiy bo'lmoq mard ishidir. Qitoliy nazdida, inson bir tariqatga kirishi uchun , avvalo , mard va oqil bo'lmog'i darkor. Shundagina u haqiqiy murshidlik darajotiga oson erisha oladi.

Pahlavon Mahmud har bir ash'orini juda falsafiy bitadi , mushtariylarni chuqur mushohada qilishga undaydi. Uning har bir baytining zamirida chuqur mazmun yotadi. U insonlarni komillikka , saodatga chorlaydi. Ruboilyari orqali xalqqa tariqat va vahdat ul- vujuddan saboq beradi hamda ularni ilohiy ishqqa o'rgatadi :

¹ O'r – yalang'och

Gul qo'lida , qadah bongi quloqda bo'lsin !
Dunyo g'amidan kech – u uzoqda bo'lsin !
Suv nag'masi ostida , bulut soyasida
Jom qo'lida mudom , ko'za quchoqda bo'lsin !

Ushbu ruboiyni ikki usulda tahlil qilish mumkin. Birinchi tahlil quyidagicha , ushbu ruboiyda dunyoning g'amlariga tupurib yashash, undan uzoq yurish kerakligi aytilgan. Buning soz davosi esa bulut soyasida va jilvalanayotgan suvning yonida doim ko'zani quchib, jomni bo'shatmay-ichishdir. Ikkinci yondashuv bo'yicha bu tasavvufiy yo'g'rilgan, tariqat suluki asosida yozilgan ruboiydir. Tasavvufda qadah, jom – ko'ngil yoki so'fiy qalbini bildiradi, dunyo esa nafsoniy xuruj, shaytoniy istaklar makonidir. Shuning uchun ham ruboiyda o'tkinchi dunyoning g'am - g'ussalari ga e'tibor bermaslikka, ulardan kechishga, o'zni uzoq tutishga da'vat etilgan.

Gul – Alloh go'zalligi, ma'shuqa timsoli, orif yuragida paydo bo'ladigan dard va alam.Qitoliyning ko'plab ruboiylarida tuban, bevafo va o'tkinchi dunyoga ko'ngil bermaslik va buning asosiy davosi maydan mast-u sarxush bo'lishlik bosh mavzu qilib tasvirlanadi :

Bosh bo'lsa tiniq, xush yoqadi toza sharob
Kayf oshsa agar oqqusi ko'z yoshi shitob.
Chunki bu tuban dunyo vafoni bilmas,
G'amdan qutulib, quvonchga payvasta bo'lar.

Quyidagi ruboiyda esa Puryoyvaliy umr hech qachon bir tekisda kechmasligini, u goh shirin, goh taxir bo'lishini insonlarga tushuntiradi. Lekin bu narsalar oqilning g'am chekishiga umuman arzimaydi, ammo bu dunyoda xor- u zor yashash unga og'irlik qilishini baytda qistirib o'tadi :

Umrning mayi goh shirin, gohi taxir
Goh atlas - u goh bo'z bo'lar egningda, axir.
G'am chekkali arzimas bular oqil uchun
Bu dunyoda xor - u zor yashash unga og'ir.

Pahlavon Mahmudning juda ko'p ruboysi pandnomalar tarzida yozilgan. Kishilarni hidoyatga boshlovchi, barkamollik sari yetaklovchi ruboysi talaygina :

Se sad Ko'hi Qofro ba hovan sudan
Nuh Toqi falak ba xuni dil andudan.
Sad sol asiri bandi zindon budan
Beh zon ki damo hadami nodon budan.

Mazmuni :

Uch yuzta Ko'hi Qofni kelida tuymoq
To'qqiz osmonni yurak qoni bilan bo'yamoq,
Yuz yil zindonda asir bo'lib yotmoq
Bir lahma nodon bilan hamsuhbat bo'lmoqdan yaxshidur.

Shoir ushbu ruboysi orqali nodon , johil va kaltafahmlikni qattiq qoralaydi. Zimdan xalqni ilm olishga da'vat etadi. Shoir uchun nodon bilan bir lahma hamsuhbat bo'lishdan o'tadigan og'ir jazo yo'qdir. Undan ko'ra uch yuzta Ko'hi Qofni kelida tuyish, to'qqiz osmonni yurak qoniga bo'yash va bir asr zindonda asir bo'lib yotish afzaldir.

Badfe'l kishi hamisha dilxasta bo'lar
Unga talab eshigi mudom basta bo'lar.
Gar yaxshi - yomon bilan chiqishsa har kim
G'amdan qutulib, quvonchga payvasta bo'lar.

Mazmuni :

Badfe'l dam doim dil og'ritguvchi bo'lar
Unga talab eshigi hamisha bog'liq bo'lar.
Kimki ham yaxshi, ham yomon bilan chiqishsa
G'am ko'rmay, quvonch ila hamroh bo'lar.

Ruboiydan shu narsa ko'rinish turibdiki, shoir badfe'llikni qoralab, insonlarni samimiylikka va ahillikka chorlamoqda. Bu ham shoir ijodidagi pand-noma ruhida yozilgan ruboilyardan biridir.

Kimni qarama katta gapirgay so'zni
Tortishni tilar guldek o'ziga ko'zni.
O'z soyam ila so'zlashaman men tun - u kun
Ko'rgan kabi oyinada go'dak o'zni.

Qitoliyning ushbu ruboysiida zamon ahlidan nolish ruhiyati yaqqol ko'zga tashlanadi. Shoir dastlabki baytida insonlarning katta gapirib gerdayishi hamda boshqalarning e'tiborini o'ziga jalb qilishi kabi illatlarni qattiq qoralaydi. Natijada shoir o'z soyasidan yaxshi sirdosh topolmaydi va tun - u kun u bilan so'zlashadi. Oxirgi misrada u oyinada o'zini go'dak timsolida ko'radi. Bu esa shoirning illatlardan xoli ekanligini, ruhan pokligi va ma'nan uyg'oqligini ko'rsatib turibdi. Shoir o'zini go'dakka qiyoslab go'zal tashbih qiladi.

Pahlavon Mahmud she'riyatda ham, falsafada ham Umar Xayyomning zakovatli davomchisidir. Fors adabiyotida Xayyomdan so'ng faqat ruboiy yozgan boshqa bir shoir yo'q. Pahlavon Mahmud Xayyomning falsafiy va badiiy g'oyalarini rivojlantirgan, unga o'z asri ruhini bergen. Pahlavon Mahmud ruboilyarini o'qigan kishi o'zini qandaydir ma'naviy pokiza, ruhiy tetik va ulug'ver his etadi, chunki bu ruboilyarda shu ruh singdirib yuborilgan.

ZAMONAVIY O'ZBEK ROMANLARIDA AVLIYO OBRAZI

Azimova Fotima Yashinbek qizi

Andijon davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: ushbu tezisda zamonaviy o'zbek romanlarida avliyolar va tarixiy shaxslar obrazining badiiy talqini xususida fikrlar berilgan. Shuningdek A.Dilmurodning "Pahlavon Muhammad", S.Siyoyevning "Ahmad Yassaviy" romanlaridagi obrazlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlari: badiiy obraz, avliyolar, tarixiy shaxs, Pahlavon Mahmud, Ahmad Yassaviy.

O'zbek adabiyotida xalqimiz tarixining eng shonli zarvaraqlarini teran badiiy tahlil qilishga bag'ishlangan bir qator yirik asarlar yaratilgan. Xalqimiz tarixining turfa bosqichlarini tasvirlash, millatimizning ijtimoiy va ma'naviy hayotida muhim rol o'ynagan iste'dod sohiblari shaxsiyatining jamiyat taraqqiyotida tutgan o'rnini ko'rsatib berish, tarixiy vogelik va shaxs munosabatini yoritish, shuningdek, davlatchiligidan tarixi va milliy qadriyatlarimizning tarixiy-hayotiy asoslarini oydinlashtirish o'zbek tarixiy romanlarining o'ziga xos milliy xususiyatlarini tashkil etadi. Tarixiy mavzuda yozilgan badiiy asarlar, xususan, romanlar xalqimiz tarixining badiiy solnomasidir. Mustaqillik davrining o'tgan yigirma uch yili orasida o'zbek adabiyotida ikki yuzdan ziyod roman yaratildi. Bu romanlarning aksariyatida yangicha talqin va tahlil, jonli obraz va yorqin tasvirlar ko'zga tashlanib turadi. Bu davrda xalqning uzoq va yaqin o'tmishi haqida «Movaroun-nahr», «Turon malikasi» (Mirmuhsin), «Ona lochin vidosi» (P. Qodirov), «Ibn Sino», «Beruniy» (Maqsud Qoriyev), «Sarbadorlar», «Ulug' sultanat» (M.Ali), «Boburiynoma» (Xayriddin Sulton), «Imom al-Buxoriy» (D. Fayziy), «Turkistonlik avliyo», «Ahmad Yassaviy» (S. Siyoyev), «Mahmud Tarobiy», «Fano dashtidagi qush», "Pahlavon Muhammad" (Asad Dilmurod), «Navqiron bek» (Tohir Jo'limatov) va yana bir qancha romanlar yaratildi. Bu asarlarning ko'pchiligi tarixiy-biografik material asosida yozilgan. Badiiy asarda insoniy kechinmalar jarayoni, iztiroblari mohiyati, o'zining falsafiy talqinini topsa, o'sha asar har qanday jamiyat o'zgarishlarida ham umrini tugatmay yashab qoladi. Asad Dilmurodning "Pahlavon Muhammad" nomli romani ana shunday fazilatga egaligi bilan kitobxon qalbini zabit etadi. Roman H.Boyqaro davrining taraqqiyotida-toj-taxt talashlari jarayonidagi siyosiy ziddiyatlarning, shuningdek, tarixiy qarama-qarshilikni tug'diruvchi turmush ziddiyatlarinng analitik tahlili orqali Pahlavon Muhammad siyemosini yaratishga qaratilgan. "Pahlavon Muhammad" davr, inson ruhiyati va shaxs xarakterining muayyan bosqichga ko'tarilishi masalasi aniq va jonli hayotiy asoslar bilan dalillab borilgan holda isbotlab beriladi. Ijodkor davr psixologiyasini badiiy syujet to'qimasiga mohirlik bilan singdirib yuboradi. Romanda Pahlavon Muhammad shaxsiyatiga xos insoniy sifatlar: buyuk iste'dod, bosiqlik, halimlik, kechirimlilik, sinqlik, ko'zi to'qlik, qo'li ochiqlik, hazilkashlik, sadoqat, ayni vaqtida jismoniy qudrat, tavakkalchilik, adoqsiz ruhiy g'urur juda ishonarli, ta'sirli va shirali tasvirlangan. Shu bilan bir qatorda Sa'dulla Siyoyevning jahonning benazir shayx-ul mashoyixi, faylasuf shoir Ahmad Yassaviyga bag'ishlangan "Ahmad Yassaviy" romani keyingi davrlarda yaratilgan tarixiy asarlar ichida o'z o'rni va badiiy qimmatiga egadir. Ahmad Yassaviy hayoti, asarlari ilmiy planda keng o'rganilib, ilmiy maqolalar, ilmiy kitoblar ko'plab e'lon qilingan. Ammo Sa'dulla Siyoyevning "Ahmad Yassaviy" romani o'zbek adabiyotida Ahmad Yassaviy hayotiga oid birinchi yirik izlanishdir, birinchi yirik tarixiy-badiiy asardir. Ahmad Yassaviy garchi buyuk olim bo'lsa-da, romanda u avvalo inson sifatida tasvirlanadi, Voqealar rivojlanguani sari ijodkor turfa voqealarни tasvirlash orqali Yassaviyni o'zi faoliyat yuritgan barcha sohalarning yetuk bilimdoni sifatida tasvirlaydi. Adib Ahmad Yassaviy qiyofasini turli sohalardagi faoliyati va shaxsiy hayotini o'sha davrdagi hayot haqiqatlariga mos holda ifodalaydi. Bular Sa'dulla Siyoyevning tarixiy haqiqatni badiiy haqiqatga aylantirish uchun jiddiy izlanishlar olib borganligidan dalolat berib turibdi. Sevimli yozuvchimiz o'z romanida Ahmad Yassaviyning tashqi qiyofasini emas, ichki dunyosini, o'y-kechinmalarini, ruhiyatini ochib berish uchun astoydil harakat qilgan. Ahmad Yassaviy keng mushohadali, dunyo haqidagi falsafiy fikrlovchi olim. U donishmand faylasuf sifatida gavdalaniadi. Asar qahramoni iztiroblarini tasvirlashda ham yozuvchi hayotiy manbalarga asoslanib ish tutganligi sezilib turadi. Asar o'zining mantiqiy yakuniga yaqinlashgan sari yozuvchi bosh qahramonni ichdan tasvirlashni kuchaytiradi va obraz ham borgan sari real inson sifatida xarakterining yangi-yangi tomonlarini namoyon etadi. Bundan tashqari, yozuvchi qisqa-qisqa, aniq va tiniq jumlalar orqali qahramon xarakteri, ichki dunyosini ochishga, dunyo va inson taqdiringning ajoyibotlaridan hayratga tushgan holatini ifodalaydi. Sa'dulla Siyoyev tarixiy haqiqatni ham, badi-

iy to‘qimani ham asar ruhiga chuqur singdirib yuboradi. Bu esa albatta yozuvchining mahoratidan dalolat beradi. "Amad Yassaviy" romanida bir necha tarixiy shaxslar obrazining yaratilishi Ahmad Yassaviy obrazini to‘laqonli bo‘y ko‘rsatishiga, shuningdek davr ruhini berishga, ilmma'rifatning ko‘zga ko‘rinmas qudratini namoyon etishga xizmat qilgan. O‘z davrining ulug‘ insonlari bo‘lgan bu tarixiy siymolar o‘sha ko‘zga ko‘rinmas qudrat, tengsiz aqlzakovat evaziga bugun ham avlodlar xotirasida yashamoqdalar. "Amad Yassaviy" romanini nafaqat Sa’dulla Siyoyev ijodining gultoji, balki zamonaviy o‘zbek nasrida yuksak badiiy saviyada yozilgan roman desak, mubolag‘a bo‘lmaydi. Ijodkorning bugungi avlod ma’naviy qiyofasini yuksaltirish yo‘lida tarixiy mavzuga murojaat etgani barcha adabiyot ixlosmandlari uchun quvonarlidir. Ko‘pgina tarixiy siymolarning asrlardan asrlarga nomlari ulug‘lanib, avlodlarining yurak qo‘rida yashab kelayotganiga sabab ma’naviy yoki hokimiyat tanazzuli paytida xalqni ma’rifatga, ezbilikka, ozodlikka chorlab ko‘rsatgan qahramonliklari, o‘lmas ma’naviy meroslaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Karimov H. Istiqlol davri adabiyoti. Darslik. -T.: 2010
2. Karimov H. tarixiy shaxs va badiiy obraz.- T.: 2006
3. Asad Dilmurod. Pahlavon Muhammad. – T.: 2006
4. Sa’dulla Siyoyev. Ahmad Yassaviy. – T.: 2012

YOSHLAR TARBIYASIDA KITOBNING TURTGAN O'RNI HAMDA AHAMIYATI

Hojirahmatova Olmaxon Tursunovna

Farg'ona yuridik texnikumi axborot resurs markazi rahbari

Otaxonova Fotima Ulug'bekovna

Boydadayeva Ro'zxon To'lqinjonovna

Mutaxassislar

Annotatsiya: maqolada yoshlarning barkamol qilib kamol toptirishda kitobning ahamiyati xususida fikrlar berilgan.

Kalit so'zлari: kitobxonlik, barkamol shaxs, besh muhim tashabbus.

Kitobning inson hayoti, kishilik jamiyati ma'naviy taraqqiyotidagi o'rni beqiyos. U bilim berish bilan birga ma'naviy dunyoqarash, aqliy salohiyat, milliy g'urur singari sifatlarni rivojlantirib, ijobjiy xarakterni tarkib topdiradi, hayot va turmush ziddiyatlarini qanday qilib yechish yo'llarini o'rgatadi. Bu xislatlarni egallab olgan har bir o'quvchi jamiyat taraqqiyotiga o'zining munosib hissasini qo'sha oladi. Shuningdek, kitob avlodlar zanjirini mustahkamlovchi ma'naviy merosdir. U inson ruhiga ta'sir etib, o'quvchiga zavq bag'ishaydi hamda aqlni charxlab uni tarbiyalaydi.

Darhaqiqat, kitob o'zida rivojlantiruvchi va tarbiyalovchi ulkan imkoniyatni saqlaydi, o'quvchini insoniyatning ma'naviyat tajribasiga oshno etadi. U yoki, bu asar o'quvchi tomonidan to'liq qabul qilinsa, bu asar uning shaxsiga shunchalik katta ta'sir ko'rsatadiki, o'quvchi o'z oldiga buyuk maqsadlar qo'yib, yomon illatlardan o'zini saqlaydi. Shuning uchun ham ta'limning yetakchi vazifalaridan biri o'quvchilarda kitob o'qishga bo'lgan qiziqishni shakllantirish, undagi voqealarni tahlil etishga o'rgatishdir. Buning uchun avvalambor, har bir o'qituvchi u qaysi fandan dars berishidan qat'iy nazar, o'quvchini kitob o'qishga qiziqtirish yo'llari, shart-sharoitlarini bilishi zarur. Shu nuqtayi nazardan, Prezidentimiz rahbarligida 2019-yil 19-martda "Yoshlar bilan ishlashni samarali tashkil etishda madaniyat, san'at, sport, axborot texnologiyalari, kitob o'qishga qiziqishini oshirish bo'yicha 5 ta muhim tashabbusni amalga oshirish to'g'risida" o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida yoshlarni rivojlantirishga qaratilgan masalalar muhokama qilingandi va sohalarga taalluqli 5 ta muhim tashabbus ilgari surilgan edi.

Bulardan to'rtinchchi tashabbus aynan kitobxonlikka qaratilganligi ham yoshlarni kitob o'qishga o'rgatishga yana bir bor tutrki bo'ladi. **To'rtinchchi tashabbus** - yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ular o'rtasida kitobxonlikni keng targ'ib qilish borasida tizimli ishlarni tashkil etishga yo'naltirilgan. Bu tashabbus bo'yicha Respublikamizda qilingan ishlar tahsinga loyiq. Respublika doirasida o'tkazilgan "**Yosh kitobxon**" tanlovinci ham alohida ta'kidlab o'tish joiz. Yoshlarimizni kitob o'qishga va adiblarimiz hamda jahon adiblarini ijodlarini o'rganishga targ'ib etadigan bu tanlovgaga qiziqish va qatnashish juda yuqori bo'ldi va hozirda ham yuqoriligidcha qolmoqda. Ilmiy-ommabop, badiiy, tarixiy asarlarni tahlil qilish qobiliyati o'z-o'zidan rivojlanmaydi. Bu ta'lim jarayonida o'qutuvchining sa'y-harakatlari, turli metod va vositalari yordamida amalga oshiriladi. O'qituvchi o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda amal qilishi lozim bo'lgan quyidagi mezonlarni tavsiya qilmoqchimiz:

- avallo o'quvchiga kitobni to'g'ri tanlash yuzasidan maslahatlar berish;
- o'quvchining qanday kitoblarni o'qishga qiziqishi va tafakkuri qay darajadaligini aniqlash;
- o'quvchilar bilan tez-tez ular o'qigan kitoblari yuzasidan asarning muhokamasini qizg'in suhabat asosida o'tkazish orqali, hamma o'quvchilarda bunday suhbatlarda ishtirok etish ishtiyoyqini uyg'otish:
 - o'z fikrini ravon, erkin ifodalay olish ko'nikmasini shakllantirishi;
 - asarlarning mazmuni, g'oyasi, o'quvchining asarga munosabatini so'rab borish orqali kitob o'qish ko'nikmasini hosil qilish kabidir.

Xulosa qilib aytganimizda, Uzlusiz ta'limning har bir bosqichida o'quvchi-yoshlarni kitobxonlikka qiziqishlarini muntazam oshirib borish yoshlarmizning kelajakda barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishlarida ahamiyatli hisoblanadi.

POEMANING TARAQQIYOT TAMOYILLARI

Allaberdiyeva Durdona,
Qoraqalpoq davlat universiteti 2-kurs talabasi

Annototsiya. Ushbu maqlolada muallif poemalarning o'zbek adabiyoti rivojidagi ahamiyatini ochib berishga urungan. Asarlardagi tarixiy shaxslar timsoli orqali nasr muammolari haqida ham fikr bildirgan.

Kalit so'zlar: tarixiy, badiiy, hikoya, obraz, tarjima, adabiy alloqa, ijodiy ta'sir.

Biz o'zbek poemachiligidagi ichki tabaqalanish jarayoni jadal davom etayotgani, uning (lirik, liro-epik, dramatik) kabi xillari paydo bo'lganligi xususida qisqacha to'xtalishning imkon yo'q. Chunki buni tadqiqotning hajmi ko'tarmaydi. Shu boisdan ham, nisbatan ham yoratilgan dramatik poemalarga xos xususiyatlari va uning taraqqiyotini imkon qadar tahlil etishga urinamiz.

Botuning «Sinflar kurashi», Hamzaning «Saylov oldida», «Er islohati», «Quzg'unlar» singari asarlarini A. Oripovning «Jannatga yo'l» E. Samandarovning «Qabul saotlari» O. Matchonning «Beruniy», «Pahlavon Mahmud» dramatik dostonlaridan foydalanamiz.

Dramatik poema tuzilishi jihatidan she'riy dramaga ancha yaqin turadi. Unda ham mazmun personajlarning o'z nutqi (dialog va manologlari) orqali bayon etiladi. Dramatik poema asosida ham spektal yaratish va tomoshabinlarga ko'rsatish mumkin.

Lekin ular aynan bir-biriga o'xshash narsalar emas. Dramatik poema va she'riy dramaning bir-biridan farqini aniqlashda har bir adabiy tur va janrning faqat o'ziga xos xususiyatlarni belgilovchi asosiy olamatga ahamiyat berish lozim.

Ma'lumki dramatik poema adabiyotning lirik (poeziya) turiga, she'riy drama esa dramaturgiya turiga mansub asarlardir. Dramatik turning spetsifikasini tayin etuvchi bosh alomat deb yozadi akademik I.O.Sultonov-dramanining kellevchi sezimiga mo'ljallanganidir.

Dramatik asar boshdanoq butun bir jamoaning tomosha zaliga yig'ilishi, ularni zavqlantirish, larzaga solish, muallifning hamfikriga aylantirishga mo'ljallangan bo'ladi. Shundagina dramatik asardan kutilgan ta'sir va natija hosil bo'ladi.

Roman povest yoki she'mi o'qib, yolg'iz holda ham to'la-to'kis zavq-shavq olish mumkin.

Demak adabiyotning dramatik turiga mansub hamma «janrlar jumladan, she'riy yo'lida yozilgan drama ham sahnaga tomoshabinlarga mo'ljallanib yoziladi. Dramatik poemalarning bosh spetsifik alomati esa, adabiyotning poeziya turiga mansubligi, ko'rish uchun emas, o'qish, uchun yozilgan asar ekanligidir¹.

To'g'ri dramatik asarlarni o'qib, ular mazmunidan zavqlanish, muallif g'oyasini tushunish, aniq xulosalar chiqarib olish, dramatik poemalarni sahnalaشتirib, ulardagi mazmun va g'oyani ma'lum vaqt ichida tomoshabinlar ongiga, qalbiga etkazish mumkin. Ammo bular adabiyotning ikki turli va ularga mansub janrning ikki xili spetsifikasining bosh alomatini belgilamaydi.

Bizningcha dramatik poema voqeasi bayonida poetik «men» bevosita ishtirot etmaydigan lirik qahramon-shoir obrazi yaratilmaydigan epik poemalarning aynan o'zidir.

Dramatik bo'limgan epik poemalardan tashqi shakli jihatidan farq qiladi, ya'ni dramatik turning shakl xususiyatlari asosida yoziladi. bular quyidagilarda ko'rindi.

-asar voqealarini personajlarning diologlari, monologlari orqali ifoda etish.

-Xarakterlarni ochishda birinchi bandga suyanish.

-voqeani ba'zan parda va ko'rinishga ajratib bayon qilish.

-muallif remarka (izoh)larning bo'lishi².

Agar shu nuqtai-nazardan qaralsa H.N.Niyoziyining adabiyotshunoslikda «intsipirovka» «agitatsion drama» nazm bilan yozilgan ogitatsion pessa» deb yuritilayotgan ba'zan she'rlari, ba'zan esa dramalari safida nashr etilib qilinayotgan «Saylov oldida» (1926) «Er islohati» (1926) va «Quzg'unlar» (1927) asarlarini ham dramatik poemalar deyish mumkin. Chunki, bu satirk asarlar g'oyasi o'z vaqtida ko'rgazmali, ya'ni turli xil usullarda sahnalaشتirish asosida xalq ongiga

¹ Sultanov I. O. «Adabiyot nazariyasi» 267-bet.

² Botu «YOz kuni» Toshkent 1980 147-154-betlar.

etkazilgan bo'lsa, keyin ular faqat o'qiladigan bo'lib qoldi.

1923 yilda yozilgan Botuning «Sinflar kurashi», asari uzoq yillar davomida poeziyaning biror janriga mansubligi qayd etilmaganligini ta'kidlagan edik.

Oradan ko'p yillar o'tgach bu asar adabiyotshunos olimlar S. Mamajanov va N. Qobulovla tomonidan nashrga tayyorlanib K. Yashin tahriri ostida chop etilgan Botuning «Yoz kuni» to'plamida «Poemalar» rubrikasi ostida berildi.

Muallif poemada ikki sinf o'trasidagi ijtimoiy-siyosiy farqlar mohiyatini olib ko'rsatish uchun voqealarga bevosita ishtirok etishdan o'zini chetga oladi. Ikki sinf tomonlarining munozarasi asata-sekin keskinlashib, ommaviy tus ola boshlaydi. SHoir voqealarga bevosita ishtirok etmayotgan bo'lsada, mehnatkash ommani qo'llab-quvvatlaganligi sezilib turadi. G'azabi qo'zg'igan erksiz kambag'al ishchilar nutqidan ezuvchilarni yo'q qilishga bo'lган ishonchidan avtor poeziyasi ko'z oldimizda namoyon bo'ladi.

Pahlavon Mahmud shoir sifatida ham o'z davrida qadr topolmagan. Bu ham davr illatlaridir. CHunki uning she'riyati o'ta xalqchil ijod evasi bo'lgan. Ular ruhiga chuqur kirilsa, davr, davron egalarining o'z manfaati uchun ish ko'ruchchi din shariat peshvozlarining qattiq fosh etilganligi ko'rinadi.

Pahlavon Mahmud ijodiga xos bo'lgan bu xususiyatini Omon Matjon dostonning umumiylu ruhiya, uning kurashlari ruhiga sindirib yuborgan.

Adabiyotlar

1. Jumanazarov U. «O'zbek folklori va tarixiy voqealik» Toshkent, Fan 1993 yil 93-bet.
2. Sultanov I. O. «Adabiyot nazariyasi» Toshkent 1980 yil. 257-bet.
3. Adabiy turlar va janrlar uch jildlik, ikkinchi jild. Toshkent, 1992 yil 199-bet.

BADIY-ESTETIK TAFAKKUR VA OBRAZ TAKOMILI

Karimova Dilnoza,
Qoraqalpoq davlat
universiteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ogahiy ijodining obraz rang-barangligi tahlil qilingan bo'lib, unda adib mahorati va o'ziga xos uslubi ochib berilgan. Shuningdek, yozuvchining bir turkum she'rlaridagi yoshlarning ma'naviy olami, ishq-muhabbat tuyg'ulari ifodasi, boshqa turkum she'rlaridagi mifik timsollar inson qalbini beg'ubor tuyg'ular bilan oshno etishi mahorati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Ogahiy, mif, timsol, obraz muhabbat, vatan, hikoya, ijod, so'z, talant, uslub.

So'z san'atining dastlabki namunalari qadim zamonlarda dunyoga kelib, unda insoniyatning porloq kelajak haqidagi orzu niyatlari turli mifologik obrazlar orqali aks ettirilgan. Ibtidoiy odamning o'ziga sirli ko'rigan tabiatni bilishga intilishi natijasida dastlabki mif va afsonalar yaratilgan bo'lib, ularda mifologik obrazlarning ilk namunalari o'z aksini topgan. Miflarda yaxshilik va yomonlik haqidagi tasavvurlar mujassamlashgan. shuning uchun ko'pgina mifologik obrazlar ezguilik va yovuzlik o'rtasidagi kurash fonida gavdalanadi.

Mifologik obrazlarning taraqqiyotida qadimgi odamning dunyoqarashi, turmush tarzi, urf-odat va marosimlari ham muhim rol o'ynagan.

Xalq hayoti va ijodidan olingan ilhomgina badiiy mahoratning yanada jozibaliroq bo'lishini ta'minlay oladi. A.N.Veselovskiy tarixiy poetika haqida gapirib, adabiyotga miflarning ta'siri katta ekanini, ko'pgina syujetlar o'z ildizlari bilan mifologiyaga borib taqalishini qayd qilib o'tadi. Azal-azaldan mumtoz adiblarimiz asosiyligi oydinlashtirish, yanada chuqurlashtirish maqsadida mifologiyadan, an'anaviy qadriyatlardan keng foydalanishgan. Shoirlarimiz lirik qahramon ruhiy olamini kashf etishda fol'klor va yozma adabiyotda faol qo'llaniladigan mifologik obrazlarga murojaat qilishgan.

Mumtoz san'atkorlar asarlarida mifologik obrazlar oshiq va ma'shuq xarakteri, sifatlari, kechinmalarini yoritishda vosita, asos bo'lishdan tashqari she'riyatning xalqchil ruhi va xalq qalbiga hamohang bo'lishini, hayot bilan uzviy bog'lanishini ta'minlashga xizmat qilgan.

Ogahiy lirikasi ham an'anaviylikka hamohang bo'lgani holda, unda shoirlarning poetik mahorati, falsafiy-estetik qarashlari ifodalangan. Shu bois, Ogahiy g'azallarida o'zi yashagan davr hayoti haqidagi realistik tushunchalar, o'ziga xos (o'xshatish, ramz, istiora va ifatdoshlar) tasvir vositalari qatnashadi.

Ogahiy o'z ijodida faol qo'llagan mifik obrazlardan biri Xizrdir. adabiyotshunoslikda bu obrazning kelib chiqishi xususida turli hil fikrlar mavjud. e.E.Bertel's uni qadimgi o'simliklar olami bilan aloqador xudolarga

Xizr o'zining rang-barang xislatlariga ega bo'lib, uning uchun ilk nibat doimiy barhayotligi, donoligi va tiriklik suvining egasi ekanligidir. Xizrnинг tiriklik suvi jonsizga jon ato qilishga qodir. U kecha-yu kunduz olam kezib yuradi. O'rta Osiyo xalqlari orasida keng tarqalgan tasavvurlariga ko'ra, u nuroniyligi chol sifatida gavdalanadi. Xizrga yo'liqkan kishi go'yo bir umr baxtli bo'ladi. Xalq uni Xo'jai Xizr, Xizr bobo, Xazrati Xizr deb ham ataydi.

Lirik qahramon ko'nglining toza va tiniqligi holati Alisher Navoiyning "Layli va Majnun" dos-tonida hayratlanarli tarzda ifodalangan. Majnunning firoq g'amida "tandir ichidagi o'tdek o'r-tanishi", "ko'ngil o'tidan temir bandi SUV bo'lgani" haqida so'z yurituvchi ushbu doston Ogahiy ijodiga ham ta'sir etganligini ilg'ash mumkin.

Shoir yozadi:

*Ul pari hajrida o'rtandi fig'onimdan falak,
Ohidin tushsa tong ermas kulbai Majnunga o't.*

Ogahiy lirik qahramon ham hijron azoblarida qiynalayotgan oshiq. uning ishq o'ti g'ussasi ko'nglinigina emas, falakni ham o'rtaydi. Qayg'udan azob chekayotgan ko'ngilning o'rtanib "oh chekishi", falakka fig'on solishi muqarrar. Ana o'shanda ko'ngilni o'rtayotgan ayriliq o'tining yolqinlari Majnun kulbasiga ham o't solsa ne ajab. Baytda navoiyning qahramoni Majnun qismatiiga ishora qilinib, oshiqning ham ilohiy yor - "ul pari" hajrida qiynalayotgani aytildi. Ayni choqda u yuzlarcha hasta notavonlar ko'ngliga ham o't solmoq ilinjidadir.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, Ogahiy ijodiga chuqur nazar tashlasangiz, Navoiy dostonlaridagi Layli va Majnun, Farxod va Shirin kabi oshiq va ma'shuqalarning ichki va tashqi holatlari, ruhiy iztiroblari bilan yaxshi tanish bo'lganligi hamda ta'sirlanganligi ayon bo'ladi.

Ul pari ko'yiga gar kirsa salomat ahli,
Ey junun ahli, xujum aylab olarni qovolang.

Ogahiy lirik qahramoni Majnun xissiyotlariga izdoshligidan baxtiyor. U jamiyat, zamon va muhit qarshisida taslim bo'lman, haqiqiy ishqning fano bosqichiga ko'tarilib, ruhim qushini boqiy hurlikka erishtirishga intilgan oshiqdir.

Shoirning devon tartib berishdan ko'zlagan bosh maqsadi ham ana shu botiniy mazmunga ishq ahlining diqqat-e'tiborini qaratishdan iborat:

Chun uqubon ul pari qilmas amal mazmuniga,
Bas sanga, ey Ogahiy, tartibi devondin ne sud .

Xullas, Ogahiy pari haqidagi xalq ishonch-e'tiqodlari, afsona va rivoyatlar mazmunidan, mumtoz adabiyot an`analaridan chuqur xabardor bo'ljan. Pari obrazi sifatlariga ishora qilish orqali shoir keng ma`nodagi yor husnu jamolini, oshiq qalbidagi botiniy kechinmalarni ifodalagan. Mehr va vafo, sabr va bardosh, sadoqat va samimiyat kabi pokiza insoniy tuyg`ularni ulug`lagan, komil inson bo`lishga da`vat qilgan. go`zal poetik lavha va manzaralar yaratgan.

Xulosa shuki, Ogahiyning an'anaviy obrazlardan ijodiy foydalanishdagi o'ziga xos mahoratini ilmiy asoslash adabiy jarayonining takomillashishi, XIX asr o'zbek adabiyotiga xos jihatlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

1. Karimov I.Yuksak ma`naviyat – yengilmas kuch. Toshkent., Ma`naviyat, 2008.
2. Karimov I.A.Tarixiy xotirasiz kelajak yo`q. T., Sharq, 1998.
3. Ogahiy. Asarlar. 4 jiddlik. G`ulom nomidagi Adabiyot va san`at nashriyoti., T., 1971.
4. Ogahiy. Ishq ahlining tumorি. Tanlangan asarlar. T., 1999.
5. Ogahiy abadiyati. Al-Xorazmiy nomidagi Urganch davlat un-ti, T., O'zbekiston, 1999

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 29-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(8-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович

Мусаҳҳих: Файзиев Фаррух Фармонович

Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.06.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000